

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QUVCHILARNING IJODIY QOBILYATLARINI SHAKILLANTIRISHDA TASVIRIY SAN'AT VA BADIY MEHNATNING INTEGRATSIYASI

Rabbina Atajanova

Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Feruza Jalalova

Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchisi magistranti

ANNOTATSIYA

Har tomonlama intellektual, estetik jihatdan rivojlangan ijodiy shaxsni shakllantirish uchun shart-sharoitlar yaratish; turli amaliy faoliyat turlari orqali boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda tashabbuskorlik, ixtirochilik, ijodkorlikni rivojlantirishga ko'maklashish.

Kalit so'zlar: intellektual, badiiy mehnat, fantaziya, konstruktiv, analitik fikrlash, tasavvur, vizual xotira, modellashtirish, ijod.

ABSTRACT

Creating conditions for the formation of a comprehensively intellectual, aesthetically developed creative personality; to promote the development of initiative, ingenuity, creativity in children of primary school age through various types of practical activities.

Keywords: intellectual, artistic work, fantasy, constructive, analytical thinking, imagination, visual memory, modeling, creativity.

KIRISH

Ilmiy-texnika taraqqiyotining jadalligi, hayot sur'atining tezlashishi, kuchli axborot oqimi va boshqalar. psixologik, jismoniy ortiqcha yuk va stressga olib keladi. Inson zamonaviy muammolarni hal qila olmaydi. Shuning uchun bolani bolalikdan mustaqil, ijodiy qarorlar qabul qilishga, harakat qilish qobiliyatiga tayyorlash kerak. Uning o'zini ijodiy rivojlantirishi uchun kattalar uning hayoti uchun bolalarda ijodkorlik, o'zlarini va atrof-muhitni o'zgartirishga bo'lgan ehtiyojni uyg'otadigan sharoitlarni yaratishi kerak.

Badiiy mehnat - bu samarali va ayni paytda instrumental faoliyat bo'lib, unda bola turli materiallarning xususiyatlarini

o'rganish orqali asboblarni o'zlashtiradi va ma'lum bir natijaga erishish uchun ularni madaniy yo'llar bilan o'zgartiradi. O'yinchoqlar va barcha turdagi hunarmandchilikni yasash - bola uchun qiziqarli va boyituvchi faoliyat, uning davomida u o'zini yaratuvchi sifatida his qilishdan mamnun bo'ladi.

Qo'l mehnati bolaning eng sevimli mashg'ulotlaridan biridir. Axir, uning ko'z o'ngida oddiy qog'oz varaqlari va parchalari chiroyli qo'g'irchoqlarga, misli ko'rilmagan hayvonlarga, sehrlilarga aylanadi. Bolalar yangi bilim va ko'nikmalarni egallashga katta qiziqish bildiradilar, yaxshi ishlaydilar va eng muhimi, kamroq charchaydilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ushbu turdagi faoliyatning maqsadi: har tomonlama intellektual, estetik jihatdan rivojlangan ijodiy shaxsni shakllantirish uchun shart-sharoitlar yaratish; turli amaliy faoliyat turlari orqali boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda tashabbuskorlik, ixtirochilik, ijodkorlikni rivojlantirishga ko'maklashish.

Qo'l mehnatining asosiy vazifasi: bolalarni zavq bilan hunarmandchilik qilishni o'rgatish, qo'lda turli xil materiallar bilan ishlash, fantaziya qilish va o'z qo'llari bilan chiroyli va sifatli hunarmandchilik qilishni o'rgatish, ish jarayoni va natijasi ko'rinadi.

Badiiy ish bolaning organizmiga rivojlantiruvchi va shifobaxsh ta'sir ko'rsatadi. O'tmishning taniqli o'qituvchilari Ya.A. Komenskiy, I.G. Pestalozzi, F.Fröbel badiiy faoliyatning foydalari haqida guvohlik beradi, chunki ular terapevtik vazifani bajaradi, bolalarni qayg'uli va qayg'uli voqealardan chalg'itadi, asabiy taranglikni bartaraf qiladi va ijobiy hissiy holatni ta'minlaydi.

V.S.Suxomlinskiy shunday deb yozgan edi: "Bolaning qo'lida qancha mahorat bo'lsa, bola shunchalik aqlli bo'ladi". Barmoqlarning rivojlangan nozik motorli ko'nikmalari bolaning aql-idrokining ko'rsatkichlaridan biridir. Ijodiy faoliyat jarayonida obrazli, konstruktiv, analitik fikrlash, tasavvur, vizual xotira rivojlanadi, ya'ni. bolaning shaxsiyati ochiladi, bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishning qulayligi va tezligi, turli xil, shu jumladan nostandart vaziyatlarda muammolarni hal qilishda ulardan foydalanish qobiliyati tarbiyalanadi.

N. N. Gusarovaning ta'kidlashicha, qo'l san'atlari yaratish jarayonida bolalarda asta-sekin maxsus ko'nikma va qobiliyatlar tizimlari shakllanadi: vizual idrok etish, ko'z, qo'llarning nozik motorli ko'nikmalari, qat'iyatlilik va mustaqillik.

Badiiy, modellashtirish, maket bo'yicha mashg'ulotlar bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim yo'nalishi bo'lib, ular ijodiy o'zini namoyon qilish erkinligini beradi, ijodkorlik elementlari bolalar faoliyatining barcha turlarida mavjud bo'lganda yaxshi bo'ladi: sinfda, o'yinlarda. muloqotda bu ijodiy qobiliyatlarni faollashtiradi. Agar bolalarning badiiy faoliyati natijalari ehtiyotkorlik bilan saqlansa va to'ldirilsa, hayotning estetik muhitini shakllantirsa, u holda bolalarni ijodkorlikka undaydigan sharoitlar yaratiladi.

Uzoq muddatli pedagogik tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, aynan badiiy-estetik tarbiya va badiiy ish bolaning san'at olamiga kirishiga yordam beradi, bu bolalarning shaxsiy tajribalari, kuzatishlari va fikrlari dunyosi bilan hissiy jihatdan bog'liqdir. Bola bu dunyoga mustaqil ijodiy faoliyat orqali kiradi.

Ijodiy darslarda ma'naviy erkinlik muhitini, muvaffaqiyat holatlarini, bolaning imkoniyatlarini maksimal darajada ro'yobga chiqarishga yordam beradigan shart-sharoitlarni yaratish, shuningdek, uni noyob yaxlit barkamol shaxs sifatida shakllantirish katta ahamiyatga ega. Badiiy ijoddagi erkinlik rassomning ehtiyojlari, qiziqishi va ijodiy imkoniyatlari bilan shartlangan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

San'at, modellashtirish, maket bo'yicha mashg'ulotlar bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim yo'nalishi bo'lib, ular ijodiy o'zini namoyon qilish erkinligini beradi.

Qadim zamonlardan beri odamlar uzoq oqshomlarni tikuvchilik bilan o'tkazishgan, kattalar va bolalar to'qishgan, kashta tikishgan, birga raqsga tushishgan va xorda qo'shiq aytishgan. Ular qo'shiq, doston va afsonalarni, shuningdek, uslub, mahorat sirlarini avaylab saqlagan va avlodan-avlodga yetkazgan. Xalq hunarmandlari avlodlar tajribasini o'rganib, o'zlarining shaxsiy idroki, his-tuyg'ulari, tushunchalarini zamonaviylik nuqtai nazaridan olib, o'z iste'dodining bir qismini sarmoya qilib, badiiy asarlar yaratdilar. Bu insonning ijodiy o'zini-o'zi rivojlanishi uchun oziqlantiruvchi asosdir.

O'qituvchining asosiy vazifalaridan biri bolaga yordam berish, uni qo'llab-quvvatlash va uning o'sishi va rivojlanishi jarayonida ijodiy bo'lishga o'rgatishdir. Pedagogik yordam bolaning bilim, ijodkorlik dunyosiga kirishini yumshatadi, ijtimoiy faollik va sevgi, hamdardlik, minnatdorchilik, go'zallikni ko'rish qobiliyati kabi axloqiy fazilatlarni egallashga yordam beradi. Bolaning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga ko'maklashish uchun bolalarning original, nostandart echimlarini rag'batlantirish kerak.

Bolalar mehnatini baholashda kattalar xayrixohlik, bag'rikenglik va ehtiyotkorlik ko'rsatishlari, bolalar tomonidan taklif qilingan variantlarni muhokama qilishni tashkil etishlari kerak.

Ijodiy badiiy ish sinfida kompozitsiyaning asosiy badiiy va ifodali vositalari va usullarini o'rganmasdan va qo'llamasdan turib bo'lmaydi. Shuning uchun bolalarga garmoniya, mutanosiblik, dinamika, kontrast, nuans, ritm va boshqalar kabi atama va tushunchalarni tushuntirish kerak bo'ladi.

Ijod faqat bilimlarni o'zlashtirish ko'rsatkichi, balki ularni tuzatish uchun tramplin vazifasini ham bajaradi. Badiiy ish bo'yicha mashg'ulotlar bolalarga "bu erda va hozir" bilimlarni o'zlashtirish, o'zgartirishdan tortib ularni qo'llash va aqliy va taktil xotirada saqlashgacha bo'lgan kognitiv jarayonning to'liq tsiklida qatnashish imkonini beradi.

Ta'limning muhim muammolaridan biri ijodiy faoliyat natijasidir. Ular nimani va qanday yaratishi muhim. Aynan ijodiy darslarda umumiy madaniyat va estetik didning asoslari shakllantiriladi va amalda mustahkamlanadi. Badiiy asar madaniy talablar va an'analarga mos keladigan ijod jarayonini o'z ichiga oladi.

O'qituvchi birgalikda ijod qilish ishtirokchisi sifatida kundalik madaniyat olamining insonga katta tarbiyaviy ta'sirini doimo yodda tutishi kerak, chunki dunyoqarash va dunyoqarashning moddiylashuvi aynan narsalar olamida sodir bo'ladi.

XULOSA

Shunday qilib, ijodkorlik - bu mavjud bo'lgan, hali bo'lmagan narsalar asosida yaratish. Bular bolaning shaxsiy psixologik xususiyatlari bo'lib, ular aqliy qobiliyatlarga bog'liq bo'lmagan va bolalarning fantaziyasi, tasavvurida, dunyoga alohida qarashlarida, atrofdagi voqelikka bo'lgan nuqtai nazarida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, ijodkorlik darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, ijodiy natijaning o'ziga xosligi shunchalik yuqori bo'ladi.

Amaliy san'at sinfida bolalarni o'qitish va tarbiyalashning asosiy vazifalaridan biri o'quvchining dunyoqarashini boyitish, ya'ni. bolaning ijodiy madaniyatini rivojlantirish (topshiriqni amalga oshirishga ijodiy nostandart yondashuvni rivojlantirish, mehnatsevarlikni tarbiyalash, amaliy faoliyatga qiziqish, yaratish quvonchi va o'zi uchun yangi narsalarni kashf etish).

REFERENCES

1. Халилов Р. Ш., Атажанова Р. Р. Использование рабочей тетради в обучении изобразительной деятельности в начальном классе. Молодой ученый. № 7 (193) . Февраль 2018 г.196-199
2. Rakhimovna, A. R. (2020). Art workbook as a means of improving the efficiency of independent work of pupils in younger classes. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8 (5), 54-56.
3. Раббина Рахимовна Атажанова. Рабочая тетрадь по изобразительному искусству как средство повышения креативного мышления самостоятельной работы учеников в младших классах. *Academic research in educational sciences* №2. 2020-yil.
4. Раббина Рахимовна Атажанова, Наргиза Рустамовна Атаева (2020) Роль изобразительной деятельности во всестороннем развитии дошкольников *Academic research in educational sciences* №4 450-454
5. Раббина Рахимовна Атажанова Теоретические основы развития творческих способностей младших школьников (2021) *Science and Education* №4 381-386
6. Раббина Атаджанова Педагогический кластер в развитии творческих способностей в начальных классах (2021) *Academic research in educational sciences* №2 1677-1681
7. Раббина Рахимовна Атаджанова, Мухоббат Арифовна Абдуллаева Теоретико-методологические основы развития художественно-творческих способностей младших школьников при помощи педагогического кластера (2021) *Вестник науки и образования* №10-3 (113) 66-70
8. Ходжиев Р.Б., Норбоева Д.О. (2021) Креативное мышление – важный фактор социального развития. *Вестник науки и образования*. № 10 (113). Част 3. С. 76-79.
9. Ҳожиёв Р.Б., Норбоева Д.О. (2021) Баркамол авлодни тарбиялаш – мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ислохатларнинг устувор йўналишлари. *Фалсафа ва ҳуқуқ*, № 2. 128-131-б.
10. Ҳожиёв Р.Б., Норбоева Д.О. (2021) Ёшлар ижтимоий фаоллигини ривожлантириш концепциялари. “Муғаллим ҳам узликсиз билимдендирў”. №3(2), 4-11-б.
11. Ҳожиёв Р.Б., Норбоева Д.О. (2021) Ёшларнинг ижтимоий қатлам сифатида мавжудлигининг онтологик асоси. “Муғаллим ҳам узликсиз билимдендирў”. №3(2), 155-159-б

12. Ҳожиёв Р.Б., Норбоева Д.О. (2021) Ёшлар ижтимоий ҳаётининг когнитив асослари. “*Academic Research in Educational Sciences*” № 2(2), 544-555-б.
13. Икрамов Р.А., Ҳожиёв Р.Б. (2020). Воспитание гармонично развитого поколения является приоритетом государственной молодежной политики. *Вестник науки и образования*. № 14 (92). Част 3. С. 88-90.
14. R.V.Hojiyev, G.B.Xolmo'minov, M.L.Sharipov (2020) Raising a harmoniously developed generation is a priority of democratic reforms in Uzbekistan. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. Volume 8. Number 5. pp-1-3.
15. Ҳожиёв Р.Б., Норбоева Д.О. (2021) Когнитивные основы молодежной социальной жизни. “Инновации в технологиях и образовании” Сборник статей участников XIV Международной научно-практической конференции Том. 2 (Болгария), С. 45-54.

